

Δημόσιο ΑΕΙ: οι δύο όψεις του νομίσματος

Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΤΡΙΚΑΛΙΝΟΥ*

Η υπεράσπιση του δημόσιου χαρακτήρα της ανώτατης Παιδείας στη χώρα μας παραμένει στο επίκεντρο της προσοχής και στην αιχμή του αγώνα (τουλάχιστον συνθηματολογικά) του συνδικαλιστικού κινήματος των πανεπιστημιακών, αλλά και όλων των πανεπιστημιακών γενικότερα (οι λίγες εξαιρέσεις αποτελούν απλώς την επιβεβαίωση του κανόνα...) τα τελευταία τουλάχιστον 5 χρόνια. Αυτές τις μέρες μάλιστα δίνεται η μεγάλη μάχη για την αποτροπή της τροποποίησης του άρθρου 16 του Συντάγματος από την κυβέρνηση σε αгаστή συνεργασία με την αξιωματική αντιπολίτευση, που εναγωνίως και εις μάτην προσπαθεί να μας πείσει ότι εκπροσωπεί μια «άλλη (ποια άραγε;) πολιτική».

Είναι όμως η ακολουθούμενη από τους πανεπιστημιακούς οδός η πλέον ενδεδειγμένη; Στηρίζει πράγματι το δημόσιο πανεπιστήμιο ή μήπως, παρά τις οποίες προθέσεις, αποτελεί την άλλη όψη του ίδιου νομίσματος;

Ας γίνω πιο σαφής. Είμαι ο τελευταίος που θα υποστηρίξω ότι από το 1982, όταν ψηφίστηκε ο ισχύων νόμος για τα ΑΕΙ, και μέχρι σήμερα δεν συντελέστηκε τεράστια πρόοδος στο ελληνικό πανεπιστήμιο. Θα ήταν τραγικό λάθος επίσης να ισχυριστώ ότι, ακόμη και σήμερα, παρά τις τεράστιες δυσκολίες και τις δυσμενείς συνθήκες, που είναι αποτέλεσμα κυρίως της πολιτικής των τελευταίων κυβερνήσεων, στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας δεν παράγεται αξιόλογο έργο. Δεν μπορώ βέβαια να ταυτιστώ με όσους με την ευκολία της τηλεοπτικής «αθυροστομίας» ή της ανίδεης γραφίδας τους κραυγάζουν για «υποβάθμιση».

Όλα όσα έχουν επιτευχθεί (και δεν είναι λίγα) οφείλονται στις ακούραστες προσπάθειες μιας μεγάλης μερίδας πανεπιστημιακών, που αφιέρωσαν τη ζωή τους στην εκπαίδευση και την έρευνα, θεωρώντας τα ενιαίο σύνολο και συστατικό στοιχείο προόδου του εκπαιδευτικού συστήματος. Πρόκειται για τους πραγματικούς πανεπιστημιακούς δημόσιους λειτουργούς, τους οποίους η Πολιτεία (αλλά εν πολλοίς και η κοινωνία) αγνοεί και υποβαθμίζει συστηματικά, θωπεύοντας παράλληλα πλουμιστούς υπηρέτες της, που εκποιούν ποικιλοτρόπως τον τίτλο του πανεπιστημιακού.

Ανάμεσα λοιπόν σ' όλους αυτούς τους πραγματικούς πανεπιστημιακούς δασκάλους είναι διάχυτη η δυσaráσκεια για την υπάρχουσα κατάσταση, η οποία, παρά τα όσα πιο πάνω αναφέραμε, υστερεί σημαντικά τόσο από την κατάσταση που επικρατεί σε πάρα πολλές χώρες όσο και από τις απαιτήσεις των καιρών. Δεν είναι δύσκολο να το διαπιστώσει κανείς. Αρκεί να μιλήσει με πολύ κόσμο και να διαβάσει την αρθρογραφία των ημερών. Εξάλλου οι πολυάριθμες υπογραφές που το τελευταίο διάστημα βλέπουν το φως της δημοσιότητας αυτό ακριβώς υποδηλώνουν.

Από το 1982 πέρασαν πολλά χρόνια. Πολλά άλλαξαν γύρω μας, όσο κι αν δεν θέλουν κάποιοι να το παραδεχτούν. Αλλά και ο ευρωπαϊκός περίγυρος φέρνει νέους όρους, νέους προβληματισμούς. Δημιουργεί νέες απαιτήσεις, νέες προοπτικές, που απαιτούν εδώ και τώρα αλλαγές.

Αυτή όμως η δυσaráσκεια και αυτή η προσμονή αλλαγών, όπως ξεκάθαρα φαίνεται, δεν εκφράζεται, ούτε μπορεί να εκφραστεί με ένα στείο ΟΧΙ. Ναι, όλοι θα συμφωνήσουμε να βροντοφωνάξουμε ΟΧΙ στην αναθεώρηση του άρθρου 16. Όμως αυτό από μόνο του δεν φτάνει. Δεν είναι αρκετό ούτε για την κοινωνία που βομβαρδίζεται από απαξιωτικές απλουστεύσεις, ούτε για την ίδια την πανεπιστημιακή κοινότητα, που ξέρει πολύ καλά τι βιώνει.

Είναι απαραίτητο ως ασπίδα, αλλά και δόρυ, να προβάλλουμε προτάσεις που και ρεαλιστικές θα είναι και νέες προοπτικές θα ανοίγουν. Φυσικά πολλοί θα αντιτάξουν ότι προϋπόθεση των πάντων είναι η αύξηση της χρηματοδότησης για την Παιδεία στο 5%. Σίγουρα τα ποσοστά της χρηματοδότησης είναι απαράδεκτα χαμηλά και η αύξησή τους (και όχι μόνο στο 5%) αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την προώθηση πολλών μεταρρυθμίσεων. Είναι όμως ικανή; Επιτρέψτε μου να αμφιβάλλω, ξέροντας μάλιστα εκ των έσω τον τρόπο που πολλές φορές διαχειριζόμαστε όσα διαθέτουμε. Από την άλλη είναι απολύτως σίγουρο ότι ακόμη και τώρα, κυριολεκτικά σήμερα, πολλά μπορούν να βελτιωθούν. Γιατί λοιπόν να μην τα επισημάνουμε; Γιατί να μην τα προβάλουμε; Γιατί να μην τα διεκδικήσουμε; Προς τι το στείο ΟΧΙ στα νομοσχέδια για την «Αξιολόγηση», τη «Δια βίου εκπαίδευση» ή τον ΔΟΑΤΑΠ χωρίς δικές μας εναλλακτικές προτάσεις; Προς τι το σύνθημα «Οχι στο νέο νόμο-πλαίσιο», χωρίς να προβάλλονται εκείνες οι αλλαγές που εμείς διεκδικούμε;

Γιατί σιωπούμε για την καθολική ψηφοφορία των φοιτητών, στοιχείο που θα μειώσει ουσιαστικά τις δυνατότητες διαπλοκής; Γιατί δεν προβάλλουμε εδώ και τώρα την αναγκαιότητα καθιέρωσης της «πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης»; Γιατί δεν διεκδικούμε την αυτοτέλεια των ιδρυμάτων; Γιατί δεν προτείνουμε τις δικές μας ιδέες για την απαραίτητη αξιολόγηση, που θα μπορούσε μάλιστα να αποτελέσει και μια ουσιαστική ασπίδα στην πιθανή μελλοντική ίδρυση ιδιωτικών ΑΕΙ ή στην αναγνώριση των Κέντρων Ελευθέρων Σπουδών; Γιατί δεν προβάλλουμε τη δική μας πρόταση για τη Δια Βίου Εκπαίδευση, που είναι απαίτηση της κοινωνίας, παρά τις εμμονές μας; Γιατί δεν προωθούμε την ιδέα της δημιουργίας Υπουργείου Παιδείας και Έρευνας στη θέση του σημερινού ΥΠΕΠΘ;

Αντί να περιγράφουμε, χρησιμοποιώντας διάφορες θεωρίες συνωμοσίας, ζοφερά μελλοντολογικά σενάρια, ο καλύτερος τρόπος άμυνας είναι η προβολή της δικής μας ακαδημαϊκής προοπτικής. Μα, θα μου αντιτείνουν πολλοί, ξέρουμε εκ των προτέρων ότι η κυβέρνηση δεν πρόκειται να αποδεχθεί τις προτάσεις μας. Πρόθυμα θα συμφωνήσω μαζί τους. Όμως μόνο έτσι μπορούμε και την κοινωνία να πείσουμε και το σύνολο των πανεπιστημιακών να συσπειρώσουμε και να θέσουμε τα θεμέλια μιας πραγματικής αλλαγής στο χώρο των ΑΕΙ (όπως ακριβώς συνέβη και το 1982), που θα αποτελεί την εναλλακτική λύση απέναντι στις επιλογές της Μπολόνια και θα διανοίγει νέες προοπτικές για την πραγματική ευρωπαϊκή ολοκλήρωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Αντίθετα, η εμμονή στη στείρα αντιπολιτευτική τακτική, η υπεράσπιση του status quo, η απομόνωση από μεγάλες ομάδες πανεπιστημιακών, η δυσφήμιση του κλάδου στην κοινωνία, όχι μόνο δεν στηρίζει το δημόσιο πανεπιστήμιο, αλλά, σαν την άλλη όψη του ίδιου νομίσματος της συντήρησης, δημιουργεί όλες τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή των πιο ακραίων νεοφιλελεύθερων αντιλήψεων.

* Αναπληρωτής καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, πρώην πρόεδρος ΠΟΣΔΕΠ ΑΕΙ